

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ФРАНЦУЗЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи з навчальної дисципліни
«Основи наукового дослідження, академічне письмо
та академічна добросовісність»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.055 Романські
мови та літератури (переклад включно), перша – французька

ОДЕСА
Олді+
2023

УДК 811.133.1'276.6:174.7(072)

A545

Укладачі:

Т. В. Телецька, к.філол.н., доцент кафедри французької філології ОНУ імені І.І. Мечникова;

М. Д. Марінашвілі, к.філол.н., завідувач кафедрою французької філології ОНУ імені І.І. Мечникова.

Рецензенти:

І. В. Панченко, к.філол.н., доцент кафедри французької філології ОНУ імені І.І. Мечникова;

О. В. Григорович, к. пед. н., доцент кафедри іспанської філології ОНУ імені І.І. Мечникова.

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету романо-германської філології ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол № 11 від 30.06. 2023 р.*

A545 **Академічне** письмо: метод. вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи наукового дослідження, академічне письмо та академічна добросвітність» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька / уклад. Т.В. Телецька, М.Д. Марінашвілі. – Одеса : Олді+, 2023. – 28 с.

Метою методичних вказівок є формування у студентів академічної культури, а саме оволодіння навичками наукового усного мовлення і письма, отримання вмінь для написання наукових робіт і презентації результатів досліджень.

Методична розробка містить перелік питань для обговорення, питання до поточного контролю, список рекомендованої літератури.

УДК 811.133.1'276.6:174.7(072)

ЗМІСТ

Вступ	4
Частина 1. Наукове мовлення. Культура спілкування	5
1.1. Особливості усного наукового мовлення	5
1.2. Наукові заходи як вияв мовної культури дослідника	6
Частина 2. Науковий текст: структура та робота з джерелами	11
2.1. Наукова стаття	11
2.2. Тези доповіді	14
2.3. Види та вимоги до цитувань та посилань	20
Питання для обговорення	24
Питання для поточного контролю	25
Список рекомендованої літератури	26

Вступ

Методичні вказівки призначені для навчальної дисципліни «Основи наукового дослідження, академічне письмо та академічна доброчесність», яка є обов'язковою компонентою освітньо-професійної програми «Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька» для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Перша частина методичних вказівок «Наукове мовлення. Культура спілкування» присвячена питанням культури наукового мовлення та основним формам апробації отриманих наукових результатів (наукова конференція, науковий діалог, дискусія, наукова суперечка).

У другій частині «Науковий текст: структура та робота з джерелами» подано матеріали, які сприяють формуванню навичок оформлення і редагування таких академічних текстів як тези доповіді та наукова стаття.

Здобувачам вищої освіти також пропонуються питання для обговорення, питання для поточного контролю та список необхідної літератури. Запропоновані матеріали сприяють ознайомленню студентів із теоретичними основами академічного письма, забезпеченню студентів системою знань та навичок, які б дозволили оформлювати наукові роботи із дотриманням нормативних правил та ефективно будувати усну доповідь у ході представлення результатів дослідження.

Частина 1. Наукове мовлення. Культура спілкування.

1.1. Особливості усного наукового мовлення

Усне мовлення розраховане на слухове сприйняття і конкретного адресата. Ознаками усного наукового мовлення є незворотність, поступальний і лінійний характер розгортання в часі, невідповідність, невимушеність, експресивність, яскраво виражена модальність. Для нього характерні емоційна інтонація, відповідні міміка й жести, а також певний темп і ритм мовлення.

Усне наукове мовлення може бути як підготовленим наперед (доповідь, лекція), так і невідготовленим (розмова, бесіда). Підготовлене усне мовлення характеризується більш чіткою структурною організацією, натомість невідготовленому властива спонтанність: висловлювання формується зазвичай певними порціями, поєднаними паузами, для обдумування подальшого ходу висловлювання. Неможливість повернутися до вже промовленого слова і фрази примушує мовця мислити і говорити одночасно, тому усному мовленню можуть бути властиві ознаки фрагментарності.

Усна форма наукового мовлення покликана забезпечити чітке сприйняття словесної форми. Приємне враження на слухачів справляє інтонація, мелодика мовлення дослідника, його змістовність, образність, виразність і зрозумілість. Важливу роль при цьому відіграє різноманітність тональних рисунків, чистота і яскравість тембру, гнучкість, рухомість, адаптивність, емоційна насиченість фрази і сугестивність (здатність голосу навіювати емоції і впливати на поведінку адресата мовлення) [1].

Чітка вимова слів указує на внутрішню дисципліну, натомість нечітка й «розпливчаста» – свідчить про невпевненість. Занадто голосне і квапливе мовлення створює враження нав'язування певної позиції, а занадто тихе і повільне мовлення може заважати краще сприймати зміст тексту. Своєрідне поєднання певних інтонаційних елементів у мовленні (збільшення інтенсивності голосу, різноманітна структура фраз, емотивність тощо) засвідчує індивідуальний інтонаційний стиль.

Важливо знати!

Науковий стиль відрізняється від інших стилів таких як діловий, художній, публіцистичний та розмовний сферою застосування, метою і мовними засобами. Мовними засоби наукового стилю та його підстилів, науково-популярного і науково-навчального є використання наукових термінів, таблиць, схем; оперування абстрактними поняттями; використання цитат; логічна послідовність; однозначність; аргументованість викладу; уживання складених речень тощо. Існують усна й писемна форми наукового стилю.

Усне мовлення (публічний виступ, презентація, доповідь) характеризується єдністю форми і змісту; вербальною й невербальною складовими (образність й виразність, аргументація, інтонація, міміка і жести). Важливим є контакт з аудиторією, риторичний інструментарій, засоби емоційного впливу й переконання.

Писемне мовлення. Основні жанри наукового мовлення: монографія, стаття, есе, дисертація, дипломна робота, курсова робота, підручник, посібник, реферат (реферат-конспект, реферат-резюме, реферат-огляд), тези, анотація (довідкова й рекомендаційна анотація, загальна й аналітична рекомендація), рецензія (невелика стаття науково-теоретичного чи науково-популярного характеру, що містить критичне осмислення наукової праці з метою інформування чи оцінювання), лекція, огляд, дослідницька пропозиція тощо [1].

1.2. Наукові заходи як вияв мовної культури дослідника

Мовна майстерність – здатність особистості обирати для викладу своїх думок із можливих варіантів один, найбільш удалий, точний у семантичному і стилістичному відношеннях (з урахуванням мовних норм). Основними формами апробації отриманих наукових результатів є: наукова конференція, науковий діалог, дискусія, наукова суперечка.

Наукові заходи, зокрема конференції, є ефективним засобом активізації науково-дослідної діяльності студентів, аспірантів і викладачів, популяризації і пропагування наукової роботи.

Проведена на відповідному рівні **конференція** не лише підтверджує належний рівень виконаної наукової роботи, а й представляє учасника наукового діалогу, полілогу, дискусії як мовну толерантну особистість. Особливостями наукового діалогу є наявність мовця й активного слухача, зверненість на адресата, підготовленість учасників, серед характерних мовних ознак – ситуативність, еліптичність, перевага розповідних і питальних речень, речень-заперечень. Характерною ознакою дискусії є наявність єдиної теми, її завдання – досягнення учасниками згоди стосовно означеної проблеми.

Для участі в науковій **дискусії** важливо виробляти вміння ставити запитання, зіставляти і порівнювати факти, давати оцінку подіям, робити висновки; приєднуватися до висловленого погляду; припиняти розмову чи змінювати її напрям; висловлювати згоду чи незгоду; встановлювати контакт із співрозмовником, підтримувати його увагу тощо.

Важливо дотримуватися постулатів англійського філософа-лінгвіста Пола Грайса, що ґрунтуються на таких принципах:

- принцип кількості («Не говорити більше чи менше, ніж потрібно для виконання поточних цілей діалогу»);
- принцип якості («Не говорити того, що вважаєш хибним або для чого не маєш достатніх підстав»);
- принцип відношення («Не відхиляйся від теми»);
- принцип способу («Висловлюйся ясно», «Уникай незрозумілих виразів, уникай неоднозначності, будь лаконічним, будь організованим») [2].

Як складний вербальний аргументаційний процес, **дискусія** є різновидом наукової суперечки, тобто словесного змагання між двома або кількома особами щодо певного наукового питання, за якого кожна із сторін доводить свою думку.

Мовленнєва культура особистості великою мірою залежить від її зорієнтованості на основні риси бездоганного, зразкового мовлення. Головними комунікативними ознаками (критеріями) культури мовлення є: правильність,

змістовність, логічність, багатство, точність, виразність, доречність і доцільність.

Правильність – визначальна ознака культури мовлення, яка полягає у відповідності його літературним нормам, що діють у мовній системі (орфоепічним, орфографічним, лексичним, морфологічним, синтаксичним, стилістичним, пунктуаційним, словотвірним).

Змістовність передбачає глибоке усвідомлення теми й головної думки висловлювання, докладне ознайомлення з наявною інформацією з цієї теми, різнобічне та повне розкриття теми, уникнення зайвого. Змістовність тісно пов'язана з такою ознакою, як лаконічність, яку репрезентує крилатий вислів: «Говоріть так, щоб словам було тісно, а думкам просторо» [2].

Важливим критерієм бездоганності мовлення є його **послідовність**, тобто логічність. Щоб виклад думок був послідовним (логічним), насамперед треба скласти план або тези висловлювання, в яких була би внутрішня закономірність, послідовність, вмотивованість, що відповідають законам логіки.

Ефективності наукового виступу на конференції сприяє його електронна презентація, спосіб подання наукової інформації за допомогою мультимедіа-можливостей – зображення, звуку, відео, які відповідають за зорове, слухове, кінестетичне сприйняття інформації. Основною одиницею електронної презентації в середовищі PowerPoint є слайд, створений з урахуванням ергономічних вимог візуального сприйняття інформації. Текстові матеріали становлять електронний текст, писемне текстове утворення, що розміщене на електронному носії та може бути подане в комп'ютерній мережі. Адресат має змогу не лише прочитати електронний текст, а й прослухати звукові файли чи переглянути відеофайли, приєднані до тексту.

Головним комунікативним завданням адресата при сприйнятті електронного тексту є перехід від пасивного до активного засвоєння поданої в тексті інформації. Використання електронних презентацій дозволяє значно підвищити інформативність й ефективність повідомлення, адже одночасно

задіяні зоровий і слуховий канали сприйняття. До того ж наявність тексту наукової доповіді у вигляді електронної презентації уможлиблює організування самостійної роботи з подібним ресурсом.

Найважливішими принципами розроблення **електронних презентацій** дослідники вважають:

- оптимальний обсяг (значна кількість слайдів викликає втому і відволікає від суті певного дослідження; слайди мають виконувати функцію доповнення, уточнення інформації, не повинно бути некоментованих слайдів);

- урахування вікових особливостей і рівня підготовки глядачів (потрібно забезпечити розуміння смислу кожного слова, речення, поняття, схеми, графіка);

- науковість і достовірність (яскраві картинки, інформація не мають суперечити реальним фактам);

- урахування особливостей сприйняття інформації з екрана (коли глядач читає текст з екрана комп'ютера, мозок працює в уповільненому режимі; якщо ж інформація подана у графічному вигляді – мозок працює швидше). Бажано текстову інформацію звести до мінімуму, скористатися схемами, діаграмами, рисунками, фотографіями. До того ж поняття й абстрактні положення сприймаються легше, якщо супроводжуються конкретними фактами, цитатами, відеофрагментами;

- естетичність (кольорове поєднання, витриманість стилю в оформленні слайдів, не бажано, щоб тон відволікав увагу від розташованого на ньому тексту; слід враховувати і розміри залу, де відбудеться науковий захід). Теплі кольори (червоний, помаранчевий, жовтий) стимулюють; холодні (синій, фіолетовий, голубий, зелений) – заспокоюють; нейтральними є світло-рожевий, сіро-голубий, жовто-зелений, коричневий; поєднання двох кольорів істотно впливає на зоровий комфорт. Краще сприймається поєднання білого шрифту на темно-синьому фоні, чорного на білому, жовтого на синьому. Білий колір вважають найсильнішим засобом виразності. Кольорова схема має бути однаковою на всіх слайдах, це створює відчуття зв'язності, наступності,

стильності, комфортності. Фон є елементом другого плану і повинен виділяти, відтіняти інформацію на слайді, але не заступати її. Обираючи шрифт для вербальної інформації, слід ураховувати, що прописні букви сприймаються важче, ніж рядкові [1].

Частина 2. Науковий текст: структура та робота з джерелами

2.1. Наукова стаття

Коло питань, з якими стикається вчений, виконуючи наукову статтю, досить широке. Найбільш поширений ризик повторюваності, коли в силу дослідження багатьма фахівцями однієї тієї ж теми обраний напрям стає «занадто вивченим». Саме тому автори починають дублювати результати і висновки один одного. Крім того, часто обрана тематика з плином часу стає неактуальною. А також втрачає новизну і практичну значимість. Відмовитися від продовження обраної раніше лінії буває вкрай важко. Однак перегляд власного науково-дослідного підходу найчастіше істотно покращує результат [1].

Структура наукової статті

Базисно структура наукової статті визначена такими компонентами (з поданням даних назв у тексті статті):

- постановка проблеми;
- стан дослідженості питання (аналіз останніх публікацій по темі);
- визначення мети статті (завдань дослідження);
- виклад основного матеріалу (тексту);
- висновки і перспективи подальших досліджень;
- вписок джерел та літератури.

При цьому обов'язковими компонентами статті також є **анотації** і **ключові слова** (виконуються на мові оригіналу та англійською мовою). Обсяг анотації повинен становити не менше 1000 знаків (з пробілами), ключових слів – не менше 5 одиниць.

Змістовну частину статті (розділ «Виклад основного матеріалу») найчастіше не поділяють на пункти (розділи), однак при деяких публікаціях це допускається, і навіть заохочується.

Таким чином, структура наукової статті чітко визначена, і наведений перелік компонентів є обов'язковим до виконання. При цьому важливо пам'ятати, що текстова частина роботи повинна мати логічне і послідовне

викладення матеріалу, включати новизну дослідження і його практичну значущість [1].

Актуальність роботи визначається у пункті «Постановка проблеми дослідження». Автор описує проблемне поле обраної тематики і обґрунтовує, чому дана тема потребує докладного розгляду.

Висновки у статті, будучи закономірним підсумком викладу, також доповнюються пунктом про **перспективи подальших досліджень**. Автор підкреслює якусь незавершеність проведеного дослідження, описує недосліджені аспекти цієї області знання, і водночас формулює власну лінію подальших наукових зусиль.

Отже, актуальність роботи й описані автором висновки – це те, на що читач зверне увагу в першу чергу. Стислість, логічність і обґрунтованість викладених тез є запорукою її успіху в наукових колах.

Вимоги до оформлення наукової статті

Особливості оформлення наукової статті тісно пов'язані зі згаданою вище структурою публікації. Крім обов'язкових компонентів, що формують каркас статті, слід дотримуватися стандартних правил технічного оформлення: вирівнювання полів (зліва 3 см, знизу та зверху по 2 см, справа 1,5см), шрифт Times New Roman, кегль 14, міжрядковий інтервал 1,5.

Важливо знати!

Оформлення статті пов'язане зі специфікою макетування наукового журналу, тому різні видання висувають різні вимоги до оформлення, які повинні дотримуватися автором при подачі статті на публікацію.

Важливим компонентом оформлення є **вказівка УДК** статті (універсальний десятковий класифікатор). В унікальному номері УДК зашифровуються ключові слова з назви статті, що дає можливість знайти її у всесвіті різноманітних наукових публікацій.

Оформлення наукової статті включає в себе і зазначення всіх **даних про автора (авторів)**, з уточненням повного прізвища, імені та по батькові, місця

роботи (інституту/університету, кафедри тощо) і особистих контактних даних (номер телефону, електронна адреса) для встановлення наукової комунікації.

Вимога унікальності статті, також будучи очевидною необхідністю, не завжди старанно виконується автором. Найчастіше мова йде не про копіювання чужих робіт, а, як не парадоксально, своїх власних. Автор справедливо вважає, що запозичення своїх же думок і ключових положень іншої своєї публікації – не плагіат, і це вірно. Але дублювання одного і того ж матеріалу у різних публікаціях не дає можливості кожній зі статей претендувати на унікальність. Ключовою умовою публікації статті є те, що вона ніде не публікувалася раніше.

Таким чином, увага до таких аспектів, як грамотність тексту і унікальність змісту статті – важливі умови її наукової цінності та відображення професіоналізму автора.

Посилання на джерела або бібліографічний список

Наукова стаття – це не есе на вільну тему, тому вона обов'язково повинна містити посилання на джерела. Оформлення посилань стандартне – позначається виносками кожної сторінки або посиланнями на список літератури у кінці тексту статті. Незважаючи на обговорювану вище вимогу унікальності тексту, автор статті зобов'язаний посилатися на інші авторитетні джерела, тим самим підкріплюючи вагу власних узагальнень та констатацій.

Більше того, так як стаття є відносно невеликою за обсягом науковою працею, кожне посилання має бути вивірене і обґрунтоване. Надмірна кількість посилань на джерела знижує роль автора статті (складається враження технічної копії матеріалу); занадто мале число посилань навіть відчуття надмірної самовпевненості автора у викладі тверджень.

Бібліографічний список (список літератури) також є одним із значимих компонентів завершеної публікації. Ознайомившись з ним, читач розуміє, в якому напрямку здійснено дослідження, які концептуальні моменти значущі для даного автора, на які авторитетні наукові уми він воліє спиратися в роботі. Бібліографічний список – один з маркерів якості статті. Досвідчений читач з

першого погляду оцінить бібліографію, і складе враження про рівень серйозності підходу автора до досліджуваного питання.

Публікація статті можлива різними способами: від безкоштовного розміщення на зручному і доступному онлайн-ресурсі до подання на публікацію видання, що пройшло рецензію міжнародних наукометричних баз даних (Scopus, Web of Science та інші).

Перевагою розміщення у відкритому доступі є збільшення числа потенційних читачів, в силу більш простої доступності. Однак розміщення в профільному журналі є значуща перевага авторитетності джерела, і ваші колеги, які мають доступ до профільних видань, обов'язково оцінять статусність і значимість даної публікації.

У процесі підготовки статті варто звернути увагу на наступні вимоги:

1. Стаття - це не науковий звіт, її призначення в забезпеченні наукової комунікації, тому автор повинен уникати звітнього стилю.

2. Усі спеціальні терміни мають бути обов'язково розкриті, щоб термінологічна позиція автора була однозначною.

3. Цитати і посилання мають використовуватися вкрай рідко і доречно.

4. Мова статті має бути науковою, а не публіцистичною.

5. Стаття не повинна бути занадто загальною і надмірно детальною [3].

Однак сформовані в українському науковому співтоваристві вимоги до наукової статті не є жорсткими й однозначними. Вони фіксують лише мінімально достатній рівень вимог до статті. У реальному житті можливі деякі варіації цих вимог у зв'язку з тим, що існує досить багато різновидів статей.

2.2. Тези доповіді

Тези доповіді – це опубліковані до початку наукової конференції матеріали із викладом основних аспектів наукової доповіді. Вони фіксують наукову точку зору автора і містять матеріали, які раніше не друкувалися. Завдяки влучно складеним тезам, автор має можливість створити собі репутацію фахівця, здатного в логічній і переконливій, ясній і доступній для адресата формі висловлювати результати своєї роботи.

Тези на конференцію - це не план наукової роботи і не список основних положень. Тези – це стисла, але амбітна і самодостатня наукова стаття. Іншими словами, тези - це короткий огляд дослідження. Тези - це наукова публікація, а не підручник і не реферативна збірка. Якщо у Вас немає власних думок з приводу сфери, в якій Ви спеціалізуєтесь, Вам не треба писати тези. Думки повинні бути обґрунтовані. Взагалі, обґрунтування власних думок – складна праця. Існує декілька шляхів: або Ви інтерпретуєте результати чужих досліджень і покажете, що гіпотеза автора є не єдино можливою; або Ви покажете логічні проколи в структурі чужої теорії. Оприлюднивши результати свого дослідження, своєї діяльності, Ви зробите власний матеріал надбанням фахівців, які зможуть використати дану інформацію у своїй науковій або практичній діяльності. Але для цього важливо своєчасно оволодіти технікою написання тез і підготовки доповіді на конференцію так, щоб вони не лише відповідали вимогам жанру публікації (виступу), а й були відповідним чином сприйняті читачами і слухачами. Це висуває певні вимоги до логіки побудови тез, їх форми та стилю.

Основне призначення тез

1. Познакомити учасників конференції зі змістом доповіді.
2. Донести в доступній формі інформацію про свої дослідження тим учасникам, які з різних причин не зможуть взяти участь у конференції.
3. Оприлюднити результати наукової роботи та зробити її надбанням фахівців, зацікавлених в отриманні відповідної інформації.
4. Встановити пріоритет автора.
5. Засвідчити особистий внесок як дослідника в розробку наукової проблеми.
6. Підтвердити достовірність основних результатів і висновки наукової роботи, її новизну і рівень (оскільки, після виходу у світ, публікація стає об'єктом вивчення й оцінки широкою науковою громадськістю).
7. Підтвердити факт апробації та впровадження результатів і висновків наукової праці.

8. Відобразити основний зміст наукової роботи та завершеність певного етапу дослідження [3].

Специфіка змісту тез

Тези є наочно-логічним об'єднанням наукового матеріалу загальною ідеєю. Ця ідея повинна бути відображена вже в заголовку, призначення якого – зорієнтувати читача на зміст наукового тексту. Нормою жанру тез є висока насиченість науковим матеріалом. Ця норма реалізується в оптимальному поєднанні складності думки з ясністю і доступністю викладу. Тези мають характер короткої стверджуючої думки або висновку, закономірності виявлених наукових фактів [1].

Класифікація тез наукових робіт

Тези можуть бути:

- 1) написані за змістом наукового матеріалу;
- 2) написані до того, як складено доповідь.

Перший тип тез характеризується значним зменшенням обсягу друкарського тексту наукового матеріалу при максимальному збереженні його змісту. Якщо автор недостатньо володіє матеріалом, йому важко виразити свої думки коротко. Часто зустрічається ситуація другого типу – спочатку пишуть тези, які з часом автор розширює до розмірів статті. Саме так переважно і роблять автори тез доповідей, що представляються на наукові конференції. Основна складність написання полягає в тому, що автор не до кінця сформулював своє уявлення про те, що хоче висвітлити. У наукових дослідженнях – це норма. Спочатку з'являється ідея, яку необхідно записати. Далі потрібно зробити цю ідею надбанням громадськості – і автор складає тези, які потім відправляє на конференцію. Щоб зробити ідею зрозумілою, необхідно її аргументувати, ввести читача в проблему, викласти інші аспекти роботи. Первинний опис цих записів короткий, як і опис самої ідеї. Обсяг тез –1-2 сторінки.

Структура тез

Постановка завдання: історія проблеми, її значимість (особливо слід підкреслити зв'язок з сучасними дослідженнями у відповідній галузі), визначення та терміни (не слід перераховувати всі загальноприйняті терміни, використані в роботі, але поняття, властиві даній конкретній галузі, слід згадати), безпосередня постановка задачі та її місце в загальному контексті дослідження.

Методи, використані автором: перерахувати методи. Також слід вказати основні інструменти дослідження, такі як: лабораторія, в якій проведено дослідження, наукове програмне забезпечення, навчальний заклад, регіон тощо.

Основні результати: слід сформулювати Ваші основні досягнення. У цьому пункті дотримуйтеся максимальної чіткості і ясності. Однак, якщо Ваші результати технічні, слід дати коротке пояснення суті Ваших досягнень доступною мовою. Чітко зазначте, яку частину завдання, сформульованої в першому пункті, Ви виконали, і яка значимість цієї частини в загальному контексті завдання. Висновок і можливі шляхи застосування досліджень: опишіть результати з точки зору загальної значущості для Вашої галузі дослідження, сформулюйте можливі шляхи виконання завдання, а також можливості застосування в інших галузях науки (економіці, виробництві і т.д.). Слід пам'ятати, що тези не повинні містити докладних доказів/описів процедур дослідження. Вони повинні давати чітке уявлення про проведене дослідження, але не можна писати про досягнення або роботу виконану не Вами.

Типові структури тез

Тези являють собою певну нормативну, змістовно-композиційну структуру. Можна виділити **три типові структури тез:**

- постановка проблеми або завдання;
- результати дослідження;
- нова методика роботи.

Основні аспекти написання тез типу «Постановка проблеми або завдання»

Постановка проблеми – найризикованіший спосіб. При написанні тез типу «Постановка проблеми або завдання» необхідно представити наступні блоки інформації: ключові слова; короткий вступ (актуальність теми); мета роботи (поставити проблему або завдання); огляд існуючих точок зору на проблему або опис ситуації в науковій сфері; власні думки на цю тему; передбачувані дослідження; висновки (яке завдання або проблема ставиться для подальшого вирішення).

Основні аспекти написання тез типу «Результати дослідження»

У тезах типу «Результати дослідження» необхідно представити такі блоки інформації: ключові слова; короткий вступ, постановка проблеми (власне, все те ж, що в тезах «Постановка проблеми або завдання», тільки коротко); мета роботи (досліджувати щось конкретне); базові положення дослідження або гіпотеза (у разі експериментального дослідження); застосовані методи; параметри вибірки; проміжні результати (при необхідності); основні результати; інтерпретація та висновки.

Якщо тези присвячені результатам дослідження, не витрачайте більше половини відданого Вам простору під виклад чужих думок. Не більше 1-2 абзаців. Іноді можна зовсім обмежитися однією пропозицією. У разі експериментального дослідження необхідно висунути гіпотезу.

Основні аспекти написання тез типу «Нова методика роботи»

У тезах типу «Нова методика роботи» необхідно представити: ключові слова; короткий вступ, що описує завдання, для вирішення яких необхідна методика, що розробляється, область застосування методики (актуальність); мета роботи (розробити певну методику); опис існуючих методик; опис нової методики; опис результатів застосування; оцінка переваг і обмежень нової методики; висновки. Це може бути розроблена автором методика практичної роботи або опис результатів апробації існуючої методики в нових умовах.

Дуже важливо з'ясувати **вимоги до оформлення тез** та їх обсягу, уважно прочитати вимоги до оформлення тез, визначити обсяг у відповідному розмірі шрифту (ці вимоги зазначають організатори конференції).

Зверніть увагу на формулювання власних думок. По черзі, починаючи з першого абзацу, висловлюйте свої думки, прагнучи укластися у відведений для них обсяг. Після написання першого абзацу переходьте до другого і так далі.

Уважно відредагуйте переходи між абзацами. Прочитайте весь текст тез. Відредагуйте переходи між абзацами, сам зміст. Імовірно, що в автора у процесі написання з'явилися нові міркування та ідеї.

Перевірте тези на загальний обсяг. За необхідності скоротіть другорядні деталі, змініть окремі фрази та ін. Бажано провести консультацію з науковцями чи колегами: покажіть тези своєму науковому керівнику, методисту, більш досвідченому колезі, щоб почути його думку про зміст, аргументацію, стиль роботи. Внесіть виправлення і доповнення.

Оформлення тез

Вимоги до оформлення тез визначаються оргкомітетом конференції і доводяться до відома всіх учасників. Їх необхідно неухильно дотримуватись. Будь-яке порушення вимог може слугувати причиною відмови оргкомітетом. Звичайний обсяг тез повинен відповідати 1-4 сторінкам друкарського тексту. Інколи вказують кількість слів або знаків. При оформленні тез найчастіше застосовують: шрифт Times New Roman, кегль 14, інтервал одинарний, формат документу Word. Значну частину займає заголовок, прізвища авторів і назви організацій, де вони працюють.

При підготовці тез наукової доповіді слід дотримуватися таких правил:

- у правому верхньому куті розміщують прізвище автора та його ініціали; при необхідності вказують інші дані, які доповнюють відомості про автора (студент, аспірант, викладач, місце роботи або навчання);

- назва тез доповіді;

- виклад змісту доповіді. Посилання на використані джерела або цитати в тезах доповіді використовуються рідко. Допускається пропуск цифрового чи фактичного матеріалу. Виступаючи на науковій конференції, можна посилатися на опубліковані тези доповіді і спинитися на одній із основних (дискусійних) тез.

Типові помилки, що зустрічаються в тезах

Невдалі назви, в яких не позначена проблема. Неповний список ключових слів або випадкове включення слів до складу ключових. Заміна тез рефератом. Невиправдана гіпертрофія преамбули за рахунок скорочення основного тезового викладу. Недостатня висвітленість теми тез, що створює враження поверховості. Змістовна невідповідність тез, порушення логіки, наприклад, спочатку йдеться про результати дослідження, а в кінці про його актуальність і мету. Неконкретність завершальної тези, відсутність чітких висновків. Порушення культури мови, наприклад, різні види повторів тощо.

2.3. Види та вимоги до цитувань та посилань

Цитування – пряме використання першоджерела з посиланням на нього.

Пряме – дослівне цитування автора. **Непряме** – виклад думок, ідей автора своїми словами, використовуючи перефразування та узагальнення.

Загальні вимоги до цитування :

- текст цитати береться у лапки, наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі;
- цитування повинно бути повним, без скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора ;
- пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапкам;
- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- при непрямому цитуванні (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами) слід бути точним у викладанні думок автора;
- якщо необхідно виявити ставлення автора наукової роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак запитання;
- якщо автор, використовуючи цитати, виділяє в ній деякі слова, то слід зробити після тексту спеціальне застереження, поставити крапку, потім тире і вказати ініціали автора процитованого тексту, а застереження взяти в круглі

дужки. Приклади застережень: (курсив наш. – О. П.), (підкреслено мною. – О. П.) [3].

Цитуючи чужі роботи перевірте, чи:

- використали в тексті прямі цитати з джерел;
- надали повне цитування, без скорочення авторського тексту і перекручення думок автора;
- взяли цитований текст у лапки, вказали посилання на джерело;
- вилучили певні фрагменти для уникнення довгого цитування та позначили трьома крапками;
- подали пояснення, які розривають текст цитати, у квадратні дужки;
- граматично узгодили з авторським текстом цитати [3].

Використання чужих ідей, фактичного матеріалу, цитування без посилання на джерело, запозичення є порушенням авторського права і розцінюється як плагіат, привласнення чужого авторства, видача чужого твору або винаходу за свій. Переклад не дослівного авторського тексту не вимагає цитування, але передбачає посилання на джерело.

Посилання – сукупність бібліографічних відомостей про цитований, розгорнутий або згаданий у тексті документа інший документ, достатній для його загального характеризування, ідентифікування й пошуку:

- посилання дають змогу перевірити вірогідність і точність поданих цитат, формул, статистичних даних, фактів і відомостей, запозичених з інших видань;
- можливість виявити та знайти ці першоджерела;
- ознайомитися з літературою з теми дослідження, зокрема з працями, в яких питання висвітлено докладніше, ніж у цій публікації, або аргументовано інший погляд [3].

Посилання в наукометрії допомагають визначити актуальність і значущість публікації, її вплив на розвиток досліджень у певній галузі.

Загальні правила цитування та посилання:

- посилання на джерела в тексті наукової роботи слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад “...у працях [2 – 6]...”;
- коли в тексті наукової роботи необхідно зробити посилання на складову частину або на конкретні сторінки відповідного джерела, їх можна наводити у виносках або у квадратних дужках. При цьому номер посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань;
- посилання на ілюстрації наукової роботи слід вказувати порядковим номером ілюстрації, наприклад “рис. 1.1”, а посилання на формули наукової роботи – порядковим номером формули в дужках, наприклад “...у формулі (2.1)”;
- на всі таблиці наукової роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово “таблиця” пишуть скорочено, наприклад “...у табл. 2.1”;
- у повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово “дивись”, наприклад “див. табл.3.2”;
- для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу друкованого твору слід наводити цитати;
- текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання; наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку; у цих випадках використовується вираз “так званий”;
- цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора;
- пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками, які можуть ставитися у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, на

кінці); якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- при непряму цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), слід давати відповідні посилання на джерело; якщо виявляється ставлення автора статті до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;
- якщо автор статті, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора статті, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є: (курсив наш. – М.Х.), (підкреслено мною. – М.Х.) та ін. На допомогу науковцям створено сервіс для автоматизованого оформлення бібліографічних посилань – Citebook (згідно ДСТУ 8302:2015).

Правильне використання цитат та оформлення посилань у наукових роботах є важливою складовою дотримання принципів академічної доброчесності та сприяє якісному інтегруванню українських дослідників у світову систему наукової комунікації.

Питання для обговорення

1. Охарактеризуйте науковий стиль мовлення.
2. Поясніть, що таке фахова мова. Які особливості фахової мови Ви знаєте?
3. Охарактеризуйте підстили та жанри наукового стилю.
4. Визначте мету та призначення наукового мовлення.
5. Дайте характеристику офіційно-діловому стилю.
6. Розкрийте сутність поняття «мовний етикет». Які особливості мовного етикету в науковому стилі Ви знаєте?
7. Що таке публічний виступ? Яким чином підготуватися до публічного виступу?
8. Дайте визначення поняттю «наукова дискусія». Які етичні правила проведення наукових дискусій Ви знаєте?
9. Етапи проведення наукової дискусії.
10. Чим науковий текст відрізняється від інших текстів? Специфіка наукових текстів.
11. Основні складові наукової статті.
12. Визначте особливості побудови тексту-доказу.
13. Визначте особливості побудови тексту-опису.
14. Визначте особливості побудови тексту-міркування.
15. Назвіть основні елементи системи наукових знань.
16. Назвіть зміст, мету та особливості написання анотації.
17. Поясніть призначення та порядок написання рецензії.
18. Охарактеризуйте головні правила цитування.
19. Бібліографічне посилання та його види.
20. Поясніть різницю між повною та короткою формою посилання.

Питання для поточного контролю

1. Методологія наукових досліджень.
2. Методи лінгвістичних досліджень.
3. Вихідні прийоми наукового аналізу мовного матеріалу.
4. Описовий метод.
5. Порівняльно-історичний метод.
6. Метод лінгвістичної географії.
7. Зіставний метод.
8. Структурний метод.
9. Соціолінгвістичні і психолінгвістичні методи.
10. Застосування математичних методів у мовознавстві.
11. Джерельна основа наукових досліджень.
12. Методика пошуку літератури та складання плану її огляду.
13. Методика роботи над документальним матеріалом.
14. Організація і методика написання тексту наукової роботи.
15. Бібліографічний пошук.
16. Укладання бібліографії дослідницької роботи.
17. Правила цитування й оформлення покликань.
18. Укладання бібліографії дослідницької роботи.
19. Науковий стиль.
20. Культура мовлення.
21. Академічна культура.
22. Академічна добросовісність.
23. Основні риси та функції академічної культури.
24. Кодекс честі науковця.
25. Академічна нечесність.
26. Основні прояви академічної нечесності.
27. Академічна нечесність та методи її запобігання.
28. Поняття плагіату.
29. Види плагіату.
30. Поняття інтелектуальної власності та її порушення.

Список рекомендованої літератури

1. Мартинюк О. М. Академічне письмо (конспект лекцій): навчально-методичне видання. Луцьк : Вежа, 2021. 48 с.
2. Ревуцька С.К., Зінченко В.М. Академічне письмо: навч. посібник. Кривий Ріг, 2019. 130 с. URL.: <http://elibrary.donnuet.edu.ua/1644/1/Посібник%20Академічне%20письмо.pdf3>
3. Хоружий Г.Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012, 320 с.
4. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: методичні рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/Academic_Writing_Course.pdf

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи з навчальної дисципліни
«Основи наукового дослідження, академічне письмо
та академічна доброчесність»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.055 Романські
мови та літератури (переклад включно), перша – французька

Укладачі

Телецька Тетяна Володимирівна
Марінашвілі Мальвіна Джангізівна

В авторській редакції

Підписано до друку 21.08.2023 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 1,62. Наклад 15. Замовлення № 0923/026.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво та друк: ОЛДІ+
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Свідоцтво ДК № 7642 від 29.07.2022 р.

Тел.: +38 (098) 559-45-45,
+38 (095) 559-45-45, +38 (093) 559-45-45
Для листування: 65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
E-mail: office@oldiplus.ua

